

Terwijl het schip door de zee sneed, probeerden de Hollanders orde te brengen in de ontwortelde emigrantenmassa.

De mandenvlechtster, Birah was haar naam, en ik werden ingedeeld bij een groep die elke ochtend het ruim en de latrines moesten schrobben. Met zeewater en chloor, beide beten mijn handen kapot, ging ik de stank van het menselijk afval te lijf. De eerste keer dat ik walgend boven het poepgat stond, verlangde ik plotseling wanhopig naar de geur van gras en bloemen die ik vanaf mijn kinderjaren in mijn haren met me mee had gedragen en die zelfs in de krottenwijken van Batavia niet was verdwenen.

Maar ik schudde de herinneringen uit mijn jeugd van mij af en zodra mijn corvee erop zat, haastte ik mij naar het dek, bovengaats, en ik leerde genieten van het zout op mijn lippen en de zeewind door mijn haren.

De dagen verlieden en met verbazing sloeg ik mijn volk gade, dat op het geïsoleerde oppervlak van het schip een onwerkelijke realiteit schiep.

Vlak bij de boeg zaten de onwrikbaren, zwiwend, in hurkzit met de knieën in de oksels, hun blik in de richting van hun verdwenen eiland gekeerd. Vanaf de eerste dag hadden ze daar hun plaats in genomen en niemand had ze sindsdien nog zien bewegen.

Toen de matrozen probeerden ze te verplaatsen, maakten ze zichzelf loodzwaar. De diepgangsmeter in de stuurmanshut sloeg op hol en in paniek kwam de kapitein het dek oprennen.

“Raak ze niet aan,” schreeuwde hij tegen zijn mannen, die ook merkten dat de neus van het schip naar voren begon te hellen.

Geschrokken keken ze naar de boegspriet, maar de onwrikbaren brachten zichzelf langzaam weer op hun oorspronkelijke gewicht en het schip kwam weer recht te liggen.

De corveegroepen die het dek moesten zwabberen, dweilden vanaf toen omzichtig om hen heen, bang dat ze weer in lood zouden veranderen als de zwabber hen zou raken.

Het midden van het dek was ingepikt door de dobbelaars. Vol overgave verdrongen zij zich van de vroege ochtend tot de late avond rond de gokvlakken, die ze met krijt op de houten scheepsvloer hadden uitgezet, volledig in de ban van de rollende dobbelstenen en schuivende munten.

Af en toe was er een vechtpartij, waar de rest, die meestentijds in groepjes over het dek doolde, hier en daar een pruim bedelend bij de matrozen, op af kwam rennen om in te zetten op de weddenschappen die werden aangegaan om de afloop van het gevecht en om te kijken

naar de briesende en snuivende tegenstanders die, nog eens opgehitst door de commentaren van de omstanders, elkaar op leven en dood bestreden.

Ik trok regelmatig op met Birah, die van nature een goedgehumeurde en goedlachse vriendin bleek. Ze was een kletsgraag en gemakkelijk in de omgang. Naast Birah viel mijn terughoudendheid over mijn achtergrond nauwelijks op. De mensen uit het ruim namen aan dat ik afkomstig was uit een van de duizenden dessa's op het platteland van Java en - net als zij - geronseld was door een emigrantenlokker. Sommigen dachten dat we zusters waren en Birah - met een samenzwerend kneepje in mijn arm - liet ze graag in die waan.

Birah was in haar vrije tijd meestal te vinden op het dek bij de dobbelaars. Ze hield van de opgewonden sfeer rond de krijtvlakken.

Het spel zelf was een mannenaangelegenheid en hoewel de bekerbeheerders ze weleens grappenderwijs uitnodigden om in te zetten, bleven de vrouwen op de achtergrond, achter de mannen, het spel gadeslaan.

Birah had haar favoriet, een zekere Saleh. Een jonge vent, afkomstig uit Palembang, niet onaardig om te zien, slank en gespierd, met een soepele tred die je deed denken dat hij zijn hele leven op schepen had gewoond.

Vanaf de zijkant coachte ze hem bij het spel.

“Zet vier, Saleh. Vier. Het gaat zeker winnen. Ik zeg het je. Zet vier.”

Als Saleh verloor, deelde ze zijn teleurstelling. Als hij won, stak hij haar wat toe, en al de andere keren vergetend dat haar adviezen verlies hadden opgeleverd, snoefde ze dan: “Ik zei je toch dat dat cijfer zou winnen. Ik zei het je toch.”

Op een ochtend haastte Birah zich opgewonden naar het dobbeldek. Ze had gedroomd. Zij en Saleh hadden, gekleed als koningskinderen, gewandeld in de tuinen van een rijke heer. De bomen waren zwaar beladen met geurig fruit en het was zo gemakkelijk geweest de vruchten te plukken. Birah was er zeker van dat de droom een aanwijzing was van haar goede geest. De nummers die ze vandaag aan Saleh zou doorgeven, zouden zeker winst brengen.

En inderdaad, het was ongelooflijk, maar keer op keer ging de pot naar Saleh. Toen ik het dek opklom, straalde Birah. Het was weer gelukt om het juiste nummer te raden. Saleh verzamelde zijn geldstukken.

Het viel me op dat de gezichten van de andere spelers betrokken waren.

“Die vrouw moet weg,” zei de man naast Saleh. “Ze heeft de beker behekt.”

“Je bent gek, vriend,” lachte Saleh.

“Ze heeft de beker niet aangeraakt.”

Maar de man hield voet bij stuk. De andere spelers vielen hem bij en de spelverdeler weigerde verder te gaan zolang Birah nog achter Saleh zou staan.

“Jullie kunnen niet tegen je verlies,” beet Saleh ze toe.

“Laat ze maar,” zei Birah, “ik ga al.”

Ze trok mij mee verder het dek op. We wandelden langs de reddingsloepen. Vlak bij de onwrikbaren hield Birah halt. Ze wees over de reling naar het water dat ons schip in zijn vaart opzij duwde en wenkte mij nog wat dichterbij.

“Dat wit schuim is mooi, hè.”

Ik knikte.

Toen keek Birah omzichtig om zich heen.

“Satyem, luister. We gaan die onsportieve beesten te pakken nemen. Ik ga straks bij die sloepen staan. Jij moet dan bij de reling in de buurt van Saleh gaan staan. Zodra Saleh moet inzetten, kijk je naar mij. Ik wijs je het nummer met mijn vingers en jij geeft het precies zo aan hem door. Let wel op dat die anderen het niet merken. Kijk, ga vlug. Saleh loopt net weg. Hij wil zeker niet meer spelen, omdat hij boos is. Vlug, leg hem uit wat ik je heb gezegd.”

Ze gaf me een zacht duwtje in de richting van Saleh. Saleh grijnsde breed toen ik hem het plan uitlegde. We namen onze posities in.

Weer won Saleh keer op keer, tot grote ergernis van de mannen die hem zijn zakken zagen vullen met hun centen.

De spelverdeler zag het aantal deelnemers bij zijn veld teruglopen en kwaad vroeg hij Saleh of hij niet weer met knoeierijen bezig was. Saleh keerde zijn palmen naar boven.

“Man, je ziet toch zelf dat ik helemaal niets bij me heb.”

Het spel werd hervat, met nog maar drie mannen. Ze hadden zware verliezen geleden en wilden hun geld terugwinnen.

Op het moment dat er ingezet werd, kreeg de vrouw van een van hen Birah in de gaten. Ze fluisterde haar man iets in het oor. Met een strak gezicht nam hij de bekerbeheerder apart. Even spraken ze met elkaar, toen was er een knik van verstandhouding. Ik zag ze de kant van Birah opkijken. Ze gaf het signaal. Vijf-zes. Ik gaf het door. Vijf-zes.

Saleh had ingezet en hij daagde de omstanders luidkeels uit mee te gaan met zijn abominabel hoge bod. De bekerman schudde de beker. Zijn gezicht stond grimmig. Toen keerde hij de beker om. De dobbelstenen lagen stil. Vijf-zes.

Saleh juichte. Hij stak zijn arm uit om de munten te verzamelen, maar de bekerbeheerder hield hem tegen.

“Jij, bedrieger. Die vrouw heeft je weer geholpen.”

De mannen omsingelden Saleh. Dreigend sloot de kring hem in. Birah en ik keken hulpeloos toe. Saleh wachtte een aframmeling van jewelste.

Toen, in een flits, sprong Saleh in gevechtshouding. De bal van zijn voet trof een van de mannen onder zijn kin en sloeg hem achterover. Nog twee anderen werden getroffen door de zijkant van Salehs handpalm. De anderen trokken zich geschrokken even terug. Toen vielen ze weer aan, maar met een paar vlugge mokerslagen en zijtrappen werden ook zij uitgeschakeld. Het was voor iedereen duidelijk dat Saleh een vechter was, getraind in de eeuwenoude pentjak silat zelfverdedigingskunst. Hij schermde nog even sierlijk met zijn armen voor zijn borst. Toen bracht hij zijn volle gewicht weer op zijn hielen en ontspande.

Birah rende naar hem toe. Triomferend stond ze naast hem. Saleh pakte zijn geld op. De inzet van het laatste spel liet hij liggen. Langzaam verspreidden de omstanders zich weer over het dek. De dobbelbekers rammelden weer, maar Birah en Saleh speelden niet meer die dag. Ze hadden al meer dan genoeg gewonnen.